

(бджола латиною - "anís") виготовляють *вірапін*, *вірапіолін*, *анізартрон*, а з отрути змій (змія латиною - "vípera") - *віпратокс*, *віпракутан*, *віпрасол* тощо.

Існують назви (епоніми) лікарських препаратів, що відповідають прізвищу людини, яка їх винайшла. Наприклад, *краплі Зеленіна*, *мазь Вишневського*, *бальзам Шостаковського* тощо. До речі, кожний сучасний автор винайденого ним лікарського засобу при оформленні патенту на винахід має право (за бажання) надати новому препарату своє ім'я або навіть присвятити комусь іншому, як це зробив свого часу Адольф Байер, назвавши винайдену ним кислоту барбітуровою (на честь Барбари, яка, за однією з версій, була його коханою дівчиною, за іншою - відомою святою), й, відповідно, групу ліків, які є похідними барбітурової кислоти й мають властивість пригнічувати ЦНС, було названо барбітуратами.

**Висновки.** У ході дослідження встановлено: більшість назв ліків є похідними від назв хімічних речовин, рослин та прізвищ науковців, що їх винайшли. Продуктивними в утворенні НЛЗ є також афікси латинського і давньогрецького походження.

### Література

1. Енциклопедичний тлумачний словник фармацевтичних термінів : українсько-латинсько-російсько-англійський / [уклад.: І. М. Перцев, Є. І. Світлична, О. А. Рубан та ін.]. - Вінниця : Нова книга, 2014. – 824 с.; Російсько-український словник наукової термінології: Біологія. Хімія. Медицина / НАН України/ [уклад.: С. П. Вассер, І. О. Дудка, В. І. Єрмоленко та ін.]. - К.: Наук. думка, 1996. — 660 с.

**А. С. Божко,**

Бердянський державний педагогічний університет,  
науковий керівник – к. філол. н., доц. С. М. Глазова.

### ЛЕКСИЧНІ СИНОНІМИ В ПОЕТИЧНІЙ ТКАНИНІ ТВОРІВ І. МУРАТОВА

*Анотація. Робота присвячена дослідженню синонімічних засобів у творах Ігоря Муратова, що становлять інтерес як для мовознавців, так і для літературознавців, оскільки висвітлюють цілу низку питань індивідуального поетичного мовлення. За смисловими та стилістичними відмінностями виділяють синоніми ідеографічні (логічні), емоційно-експресивні та стилістичні.*

Синонімія в широкому сенсі слова має істотне значення в становленні літературної мови, в організації його семантичної та стилістичної системи. Можна вважати, що ця роль синонімії в українській мові була значніша, ніж в інших мовах, оскільки старослов'янська мовна стихія, яка увійшла в тканину українській літературної мови, переважно виконувала експресивно-синонімічних функцію, збагачуючи синонімічні ресурси власної мови.

Останні десятиріччя лінгвісти немало уваги приділяють вивченню лексичних синонімів, їх складу, функціям у творах українських письменників. Це і не дивно, адже уміле й доречне використання синоніміки - один з найважливіших показників майстерності письменника, публіциста та оратора. Уживання синонімів робить мовлення виразнішим і значеннєво багатшим, вони сприяють чіткішому окресленню висловлюваної думки. Крім того, знання синонімічних багатств рідної мови - необхідна умова мовної культури людини. Відповідно **актуальність** роботи зумовила постійним зростаючим інтересом до вивчення синонімії у творчості Ігоря Муратова.

**Мета** дослідження полягає у дослідженні синонімії у творах І. Муратова. Відповідно **завдання** статті – виявити та охарактеризувати синонімічні засоби в поезії І. Муратова, що становлять інтерес як для мовознавців, так і для літературознавців, оскільки висвітлюють цілу низку питань індивідуального поетичного мовлення.

Синонімія якнайкраще репрезентує лексичне багатство мови, є невичерпним джерелом стилістики. Синонімічні засоби української мови, як уже було зазначено, сприяють точному і водночас яскравому, образному відтворенню думки. Добра обізнаність мовців із синонімічним матеріалом допомагає їм ясно і чітко висловлюватися, створювати різні комунікативні ефекти, забезпечує стильову

відповідність. І, навпаки незнання синонімів або невміння користуватися ними стає причиною неточного слововживання, бідності словника, обезбарвлення мовлення.

Дослідники української мови визначають синоніми як "слова, що означають назву одного й того ж поняття, спільні за основним лексичним значенням, але відрізняються значеннєвими відтінками або емоційно-експресивними забарвленням (чи тим і тим водночас), або сферою стилістичного використання чи можливостями поєднання з іншими словами" [2, 249]. Вивчення лексичної синонімії як лінгвістичного явища пов'язано з рядом загальнотеоретичних проблем: проблемою лексичного значення, функції синонімів в мові та мовленні, функціонування синонімів в художньому творі, творення авторських смислів, актуалізація відтінків значень синонімів, образності слова та ін. Зацікавленість художніми витворами Ігоря Муратова допомагають виявити універсальні та унікальні риси пера поета, а також простежити за процесом синонімії лексичних одиниць в контексті творчості митця.

У лексикології існують різні класифікації синонімів. Мовознавці за смисловими та стилістичними відмінностями виділяють синоніми ідеографічні (логічні), емоційно-експресивні та стилістичні [4, 37-39].

У творах І. Муратова абсолютну більшість з усіх знайдених нами синонімів (50%) складає перший тип. На думку Л.А. Лисиченко, семантичні, або ідеографічні синоніми "виникають внаслідок фіксування в слові диференціальних ознак поняття. Вони відрізняються тим, що в синонімічному слові фіксується якась нова риса самого явища, риса, що в значення синонімічних слів, які існували до цього, не включалася" [6, 71]. У інших дослідженнях читаємо: "Характерна особливість понятійних синонімів полягає в тому, що вони, означаючи те саме поняття, різняться між собою додатковими значеннєвими відтінками, тобто обсягом семантики, яка притаманна кожному з них" [7, 69].

У творах І. Муратова ідеографічні синоніми виступають як засіб уточнення, виділення, деталізації тієї чи іншої ознаки поняття, наприклад: *"Хай ніхто не ступав ще до мене На цей прах, на цей тлін, Але ж так і мене перемеле Отой млин-часоплин"*, *"Як же мені стрінуть вас..., Є про що нам здумати, Є про що згадати..."*. Значне місце серед цих синонімів посідають такі, що відрізняються мірою, ступенем виявлення дії чи психічного стану особи.

Другий широковживаний різновид синонімів у творчості І. Муратова – семантико-стилістичні. За твердженням лінгвістів: "Семантико-стилістичні синоніми – це слова та їх еквіваленти, що означають одне і теж явище об'єктивної дійсності та відрізняються не тільки стилістичним забарвленням, а й відтінками загального для кожного з них значення" [Палевская, 1964, 48]. Мовленнєва експресія – це складна лінгвостилістична категорія, яка спирається на цілий комплекс психічних, соціальних та внутрішньомовних факторів.

Більшість мовознавців об'єднують близькі за експресією слова в лексичні групи: слова, що виражають позитивну оцінку або характеристику понять, як от: *"Дивокраю, чаросвіте ж ти мій, Помираю у тривозі німій..."*; слова, що виражають їх негативну оцінку, наприклад: *"Копись він був людина, Та у душі дрібній плекав єдине: Дожить без мрій, без жертв та без ідей Для себе пиш, аби наївсь від пуза Й натупцювавсь у барі досхочу"*.

Третю групу синонімів, що є вживаними в творчості І. Муратова, становлять стилістичні, що мають однакове значення, але різну стилістичне забарвлення: "це тотожні за значенням слова, але різні за експресивно-емоційним забарвленням, сферою вживання, приналежністю до функціональних стилів мови" [2, 250]. У творах письменника зустрічаємо синоніми, що належать до одного і того ж функціональному стилю, але мають різні емоційні та експресивні відтінки, наприклад: *"І от війнуло чимсь первозданним В юнацькі душі нам, городянам, І усміхнулось сільським намистом Щось рідне в очі нам, урбаністам..."*; та синоніми, що належать до різних функціональних стилів мови, наприклад: *"Було нас зовсім мало: жменя"*.

Особливість мови І. Муратова – вживання синонімів для вираження внутрішньої напруги, емоційальної напруги думок і почуттів, а також для організації вірша. Синоніми у аналізованих творах не є якимось надлишковим елементом в мові. Використовування їх І. Муратовим, навпаки, свідчить про багатство мови його творів.

## Література

1. Бевзенко А. Т. До історії питання про лексичну синоніміку / А. Т. Бевзенко. // Збірник робіт аспірантів Одеського ун-ту. Гуманітарні науки. – Одеса, 1964. – С. 250-256.

2. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів / Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. – 360 с.
3. Груба Г. Засвоєння синонімічних форм на міжпредметній основі / Г. Груба // Дивослово. – 1998. – № 7. – С. 17-19.
4. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – 351с.
5. Колесников О. А. Міжрівнева синонімія і теорія граматичного значення / О. А. Колесников // Мовознавство. – 1985. – №1. – С. 33-36.
6. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови: Семантична структура слова / Л. А. Лисиченко. – Харків : Вид-во Харків. ун-ту, 1977. – 116 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1973. – 440 с.

**Г. В. Гешева,**

Таврійський державний агротехнологічний університет,  
науковий керівник – к.філол.н., доц. О. М. Максимець.

## **СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ СФЕРИ**

*Анотація. У статті розглянуто термінологічну лексику зі сфери інформатики та обчислювальної техніки. Розкрито основні структурні та семантичні особливості комп'ютерних термінів.*

У зв'язку з бурхливим розвитком науки і техніки в сучасній українській мові активно творяться іменники, що поповнюють термінологічні системи різних галузей. Як результат науково-технічної революції повсякчас з'являються нові галузі науки зі своїм специфічним інноваційним термінологічним апаратом, що поступово стають надбанням українського загалу і його мови. Термінологія зараз є такою складовою літературної мови, яка розвивається найбільш динамічно, відображаючи зміни в суспільстві, науці та технології, і без вивчення її складу та змін, що відбуваються в ній, неможливе правильне розуміння закономірностей розвитку мови загалом. Серед професійної лексики й термінології заслуговує на увагу досить значна лексико-тематична група, пов'язана з комп'ютерною сферою.

Мета цієї статті – визначити основні структурні та семантичні особливості комп'ютерних термінів.

Термінологічна система галузі інформаційних технологій належить до наймолодших систем, оскільки виникла наприкінці 20 сторіччя у зв'язку зі стрімким розвитком комп'ютерної та обчислювальної техніки, яка вивчає природу інформації, методи її отримання, зберігання, оброблення, передавання з використанням комп'ютерних технологій та прогресивних засобів комунікації. Швидке зростання інформаційного обміну у сфері культурних, наукових та технічних комунікацій викликало потребу в номінації значної кількості нових понять – продуктів пізнавальної та творчої діяльності людини, уточнення окремих термінів, а інколи й перебудови поняттєвого апарату наукових дисциплін і відповідних термінологій [1,4]. Сучасні словники української мови істотно поповнюються термінами з інформатики. Це пов'язано насамперед із тим, що "...лексика і термінологія інформатики та обчислювальної техніки стає необхідним компонентом наукового стилю сучасної української літературної мови, широко проникає в загальнонародне мовлення"[3,70].

Основу кожної термінологічної системи чи підсистеми становлять слова й терміни автохтонного походження, що входять до наукового обігу шляхом їх дефінування. Проте в сучасній українській комп'ютерній термінології є досить багато запозичень, а саме з англійської мови. Назви всесвітньо відомих фірм – виробників комп'ютерів: AppleInc, Microsoft, Intel, Philips, Soni та ін.; поширеного програмного забезпечення: Windows, Novell, Corel тощо, обов'язкових для роботи будь-якого комп'ютера операційних систем: MSDOS, Unix, NetWare та ін. засвоєні безпосередньо з англійської мови без їх транслітерації [2, 96].